

باسمه تعالی

پیوست نامه شبکه تحلیلگران اقتصاد مقاومتی

پیشنهادهایی جهت توسعه و تثبیت روابط اقتصادی ایران و عراق

در ادامه نامه ارسالی، پیشنهادهایی جهت توسعه و تثبیت روابط اقتصادی ایران و عراق ارائه می گردد:

۱- سرمایه‌گذاری در خاک عراق از طریق منابع حاصل از صادرات برق و گاز

جذابیت‌های بازار عراق و همچنین انگیزه‌ی خصمانه دشمنان نسبت به ایران، سبب شده است که سیل پیشنهادات همکاری اقتصادی از سوی کشورهای گوناگون به این کشور سرازیر شود؛ بنابراین عراق گزینه‌های متعددی پیش روی خود دارد.

در میان متقاضیان حضور در بازار عراق، کشورهای دست برتر را خواهند داشت که حاضر به سرمایه‌گذاری در خاک این کشور و تامین مالی شرکت‌های خود در این راستا باشند؛ این مسئله‌ای است که گاه و بی‌گاه توسط مقامات عراقی بیان شده است. بنابراین، سرمایه‌گذاری در خاک عراق برای حفظ و توسعه سهم ایران از بازار این کشور، یک نیاز حتمی است.

ظرفیت‌های موجود در بازار عراق به سرعت توسط رقبا و یا دشمنان ایران در حال رבוده شدن است و اگر ایران در این زمان سبب اقتصادی خود را در این بازار قرار ندهد، دیگر به راحتی قادر به فتح بازار عراق نخواهد شد و یکی از مهمترین منابع ورود ارز به کشور را از دست خواهد داد.

در این راستا، ضروری است بخشی از درآمد حاصل از صادرات برق و گاز به عراق، در این کشور سرمایه‌گذاری شود. قبل از اینکه به تعیین سازوکار اختصاص این پول به سرمایه‌گذاری در عراق پرداخته شود، لازم است به این نکته توجه گردد که تداوم صادرات برق و گاز به عراق در شرایط کنونی، با خطر مواجه است. از آنجا که عراق از طرفی مایل است در تحریم‌ها علیه ایران نقشی نداشته باشد و از طرف دیگر، از اصطکاک با آمریکا نیز پرهیز می‌کند، به تسریع خودکفایی در این دو کالا روی آورده است؛ هرچند که باتوجه به قیمت برق و گاز ایران، این کار برای عراق مقرون به صرفه نیست.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که افکار عمومی در عراق، نقش مهمی در تصمیم‌گیری مقامات این کشور دارند و لذا مقامات عراقی در صورتی که پیشنهادات خوبی از سوی ایران ارائه گردد، سرمایه‌گذاری در بخش پرهزینه گاز خود را متوقف خواهند کرد، به اولویت‌های دیگر خواهند پرداخت و در مقابل، واردات گاز را از ایران افزایش می‌دهند. لازم به ذکر است که به دلیل سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته، افزایش روزافزون عرضه کنندگان و همچنین برداشت بی‌وقفه قطر از میدان مشترک گازی با ایران، منافع ایران در صدور هرچه بیشتر گاز خواهد بود؛ حتی اگر پول آن در آینده دریافت شود.

ایران ظرفیت صادرات روزانه ۶۰ میلیون متر مکعب گاز به عراق را دارد و در صادرات برق قادر به رفع نیاز این کشور است. در حال حاضر حدود ۲۷ میلیون متر مکعب گاز در روز و همچنین ۱۰۰۰ مگاوات برق از ایران به عراق صادر می‌شود.

به صورت عملیاتی، پیشنهاد می‌شود که در قراردادی با عراق به مدت ۱۰ سال، ارزش صادرات برق و گاز بیش از سقف ۱۵ میلیون متر مکعب گاز و ۸۰۰ مگاوات برق، در این کشور سرمایه‌گذاری شود. سرمایه‌گذاری در این کشور باید به شکل اعطای وام به شرکت‌های ایرانی و تامین مالی آنها برای تکمیل زیرساخت‌های مورد نیاز عراق باشد.

در این صورت، عراق به افزایش واردات برق و گاز از ایران ترغیب خواهد شد و شرکت‌های ایرانی بسیاری در حوزه‌های عمران، انرژی، برق، خدمات شهری، فناوری اطلاعات، ایجاد بسترهای دولت الکترونیک و همچنین بخش‌های دیگر، امکان حضور در بازار عراق را خواهند یافت.

هم اکنون در عراق تا حدود ۱۰۰ میلیارد دلار پروژه زیرساختی تعریف شده است؛ اما این کشور از سوی کشورهای خارجی، تنها قول مساعد برای ۳۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری را دریافت کرده است.

۲- انعقاد قرارداد تجارت دوجانبه میان ایران و عراق به منظور رفع موانع تجاری دو کشور

در وضعیت کنونی تجارت ایران و عراق، برقراری تجارت آزاد بین دو کشور می‌تواند صادرات ایران به عراق را با یک جهش مواجه کند. طبعاً عراق به دلیل درآمدهای گمرکی حاصل از صادرات ایران و همچنین محافظت از تولیدات داخلی، مایل به چنین کاری نیست.

عراق در سال گذشته بواسطه واردات کالا از ایران، حدود ۲۰۰ میلیون دلار درآمد گمرکی داشته است؛ لذا تنها در صورتی که ایران پیشنهادهای قابل توجهی به طرف عراقی ارائه کند و منافع آن را نیز لحاظ نماید، این کشور حاضر به تجارت آزاد با ایران و یا حداقل کاهش تعرفه‌های گمرکی برای کالاهای ایرانی خواهد شد.

در این راستا، ضروری است موارد زیر در قرارداد تجارت دوجانبه میان دو کشور لحاظ گردد:

الف) سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی عراق و ارائه تضمین خرید محصولات اساسی

عراق به لحاظ امکانات طبیعی کشاورزی، یعنی زمین حاصلخیز قابل کشت و آب شیرین، بسیار غنی است. بخش کشاورزی از اولویت‌های خودکفایی عراق است. اخیراً عربستان پیشنهادهای جذابی برای سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی عراق ارائه نموده است که بدینوسیله، این کشور را از واردات محصولات ایرانی بی‌نیاز کند. ایران با حضور در بخش کشاورزی عراق می‌تواند برنامه تولیدی عراق را به سمت نیازهای خود به واردات محصولات کشاورزی، هدایت نماید و خرید بخشی از محصولات تولید شده از این طریق را نیز تضمین نماید. در اینصورت هم صادرات محصولات ایرانی به عراق حفظ می‌شود و هم ظرفیت‌های کشاورزی عراق شکوفا شده و صادرات این کشور به ایران را افزایش می‌دهد.

ب) تاسیس آزمایشگاه‌های مورد نیاز برای کنترل کیفیت کالاهای وارداتی در عراق

یکی از مشکلاتی که صادرکنندگان ایرانی در مرزهای عراق با آن مواجه می‌شوند، ضعف عراق در تاسیسات آزمایشگاهی و کنترل کیفیت است؛ که این مسئله به کاهش سرعت صادرات کالا از ایران به عراق منجر شده است.

سازمان استاندارد ایران نسبت به تامین مالی احداث آزمایشگاه و تاسیسات کنترل کیفیت در عراق، اعلام آمادگی کرده است. سرمایه‌گذاری ایران در این حوزه برای طرف عراقی بسیار مطلوب و برای طرف ایرانی به مثابه ارائه تسهیلات به صادرکنندگان است؛ زیرا فعالیت ایشان را تسهیل می‌کند.

ج) تنظیم تخفیف تعرفه‌ای برای کالاهای وارد شده از عراق به ایران

ایران در سال گذشته حدود ۵۱ میلیارد دلار کالا وارد کرده است. از آنجا که در طول ۴۰ سال گذشته به دلیل انواع تحریم‌های مالی، بندری و کشتیرانی علیه ایران، بخشی از تجارت ایران با واسطه انجام شده است، عراق می‌تواند نقش واسطه تجاری ایران را در هر دو بخش صادرات و واردات بر عهده گیرد.

اگر ایران تعرفه واردات برخی کالاهای مورد نیاز خود از مسیر عراق را حذف کند و یا کاهش دهد، عراق به تدریج به یک مرکز تجارت منطقه‌ای برای ایران تبدیل خواهد شد که امتیاز بزرگی برای این کشور محسوب می‌شود.

د) تامین مالی شرکت‌های ایرانی جهت انتقال خطوط تولید به عراق

عراق در صدد آن است که در برخی صنایع از جمله صنایع غذایی و تبدیلی خودکفا شود. این مسئله بدان معنا است که صادرات این محصولات از ایران به عراق، پایدار نخواهد بود. به همین دلیل لازم است خطوط تولید این دست صنایع، به مقدار و تعداد مناسب از ایران به عراق منتقل شود.

این اقدام، برای عراق مطلوب خواهد بود و یک امتیاز برای این کشور محسوب می‌شود. همچنین برای ایران نیز به دلیل تداوم صادرات غیر مستقیم به عراق و کشورهای عربی مطلوب و مغتنم است. بنابراین ایران می‌تواند با تعهد نسبت به تامین مالی این قبیل شرکت‌ها که قصد انتقال خط تولید به عراق را دارند، برای اشتغال آفرینی و برای شرکت‌های ایرانی، حفظ و تداوم صادرات را به ارمغان آورد.

ه) تکمیل راه آهن شلمچه-بصره

ایران با سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های عراق می‌تواند اولاً زمینه را برای رشد اقتصادی عراق فراهم کند؛ همچنین زمینه رشد و توسعه شرکت‌های خود را فراهم کرده، حضور محصولات ایرانی در بازار عراق را تسهیل نموده و استانداردهای خود در بخش‌های گوناگون را بر بازار عراق حاکم کند که خود تداوم صادرات به عراق را تسهیل می‌کند.

اتصال جاده‌ای و خط آهن ایران به سوریه از مسیر عراق، از جمله مهمترین زیرساخت‌های عراق است که می‌تواند منافع طرفین را در پی داشته باشد. در این میان، راه آهن شلمچه-بصره کوتاه‌ترین و کم هزینه‌ترین محور ریلی در دست ساخت برای اتصال به عراق است. برای احداث راه‌آهن شلمچه-بصره باید ۳۲ کیلومتر خط ریلی در خاک عراق و یک پل بر روی

اروندروود ساخته شود. طبق اعلام مسئولین، هزینه ساخت این خط ریلی ۵۰ میلیون دلار برآورد می شود که از محل درآمد حاصل از ترانزیت بار و مسافر قابل بازگشت است. ایران در قرارداد تجارت دوجانبه می تواند قول تکمیل این خط ریلی را به عراق بدهد.

۳- ایجاد پتروپالایشگاه در مرز مشترک ایران و عراق

عراق علی رغم آنکه خود دارای ذخایر عظیم نفتی است، در بخش پالایش و تولید فرآورده‌های نفتی به شدت ضعف دارد. این در حالی است که عراق سالانه به ۱,۵ تا ۲ میلیارد دلار محصولات ابتدایی از فرآورده‌های نفتی و حدود ۲ میلیارد دلار از فرآورده‌های نهایی نفتی احتیاج دارد.

ایران می‌تواند با ایجاد پتروپالایشگاه در مرز مشترک با عراق، علاوه بر اینکه تحریم های نفتی را بی اثر نموده و نفت را به فرآورده تبدیل کند، بخشی از نفت عراق را نیز خریداری نموده و محصولات تولیدی خود را به بازار بزرگ این کشور صادر نماید.

۴- لغو روادید و صدور دفترچه خدمات درمانی برای اتباع عراقی

ورود اتباع عراق به خاک ایران یکی از مهمترین راههای ورود ارز به کشور است. از میان مسافرین وارد شده به ایران، گردشگران سلامت بیشترین ارز را مصرف می‌کنند. بررسی ها نشان می دهد گردشگران عراقی به طور میانگین حداقلی، ۱۰۰۰ دلار در ایران هزینه می کنند. طبق ارزیابی‌های صورت گرفته در سال جاری حدود ۳ میلیون عراقی به ایران وارد شده‌اند و پیش‌بینی می‌شود با لغو روادید حتی به صورت یکطرفه، این آمار به ۴ میلیون نفر برسد که درآمد ایران را ۱ میلیارد دلار افزایش خواهد داد.

در این راستا، صدور دفترچه خدمات درمانی به طوری که در حد مناسبی، موجب کاهش هزینه‌های درمانی اتباع عراقی در ایران شود، منجر به افزایش حضور اتباع عراقی در ایران شده و برای دو طرف مطلوب خواهد بود. بر این اساس ارز کمتری از عراق به کشورهای خارجی سرازیر می شود و در عوض درآمد گردشگری سلامت ایران افزایش خواهد یافت.

۵- تسهیل ارائه خدمات آموزشی به دانشجویان عراقی در ایران

ایران در سال های پس از انقلاب، ظرفیت های بسیاری در حوزه آموزش عالی ایجاد کرده است و عراق در طول سال های گذشته، به دلیل درگیری های داخلی و جنگ، به شدت دچار کمبود در نیروی انسانی آموزش دیده بوده است.

ایران می تواند با استفاده از ظرفیت مازاد در دانشگاه های خود، امکان تحصیل دانشجویان عراقی را تسهیل کند و شرایط ویژه ای برای ایشان تدارک ببیند. این مسئله از این منظر که دانش آموختگان عراق با امکانات ایران آشنا شده و تمایل بیشتری به همکاری در قالب مناسبات آن کشور را خواهند داشت، برای ایران حائز اهمیت است؛ زیرا دانش آموختگان عراقی در ایران که بعدها مسئولین عراق خواهند شد، روابط بهتری با ایران برقرار خواهند کرد.

۶- سرمایه گذاری در شهرهای تازه آزاد شده

از آنجا که شهرهای شمالی عراق که به تازگی از دست داعش باز پس گرفته شده است، هنوز تا حدی مشکل امنیتی دارد، تقریباً هیچ شرکتی حاضر به فعالیت در این مناطق نیست. این درحالی است که مناطق فوق نیاز شدیدی به بازسازی دارند و از ظرفیت اقتصادی مطلوبی نیز برخوردارند؛ همچنین که این کشورها به لحاظ اتصال خطوط ترانزیت کالا از ایران به سوریه نیز برای کشور اهمیت راهبردی دارند.

ایران می تواند از فرصت عدم حضور رقبا در این مناطق استفاده کرده و بوسیله شرکت های وابسته به نهادهای نظامی خود، به اخذ پروژه های تعریف شده و بازسازی زیرساخت های مورد نیاز این مناطق مبادرت ورزد.